

Zeldzame vogels in Nederland in 2009

Harvey van Diek

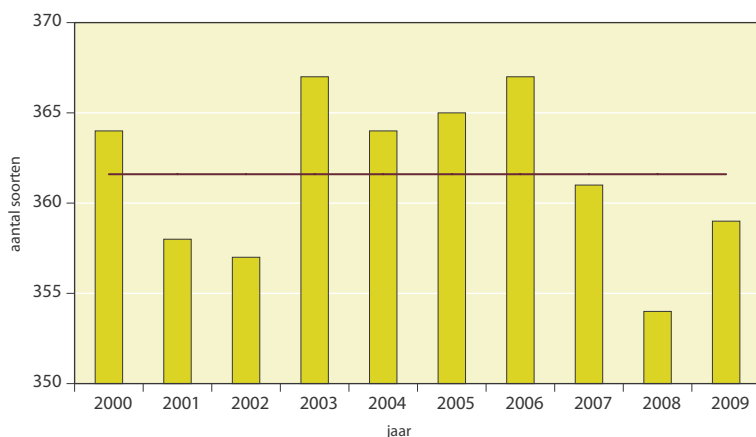
Dick Groenendijk, Arjan Ovaa, Max Berlijn & CDNA

Recent verscheen het dertigste jaarlijkse verslag over zeldzame vogels in Nederland (Ovaa *et al.* 2010). Het is de bedoeling om naast het uitgebreide Engelstalige verslag zoals dat wordt gepubliceerd in het tijdschrift *Dutch Birding*, vanaf nu ook korte Nederlandstalige samenvattingen te publiceren in *Limosa*, ook omdat de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) onder de gedeelde verantwoordelijkheid valt van de Dutch Birding Association (DBA) en de Nederlandse Ornithologische Unie (NOU). Deze bijdrage is de eerste in deze reeks.

ACHTERGRONDEN

Het jaarverslag over zeldzame vogels in Nederland wordt jaarlijks gepubliceerd en laat zien welke gevallen van zeldzame vogels door de CDNA zijn beoordeeld en al dan niet aanvaard. Het meest recente jaarverslag (Ovaa *et al.* 2010) behandelt vooral gevallen uit het jaar 2009, maar ook oudere

waarnemingen die pas recent aan de CDNA zijn voorgelegd komen aan de orde. In dit verslag is het oudste geval een Witte Kerkuil *Tyto alba alba* die op 19 oktober 1869 werd bemachtigd in de duinen bij Bloemendaal (NH) en zich op dit moment bevindt in de collectie van het Nederlands Centrum voor Biodiversiteit Naturalis in Leiden. De vogel werd daar 'ontdekt' bij onderzoek aan balgen. Het komt ook voor dat gevallen uit het jaar 2009 wel zijn ingediend bij de commissie maar nog niet in het jaarverslag konden worden opgenomen. De CDNA heeft om verschillende redenen over zulke gevallen nog geen beslissing kunnen nemen en ze komen daarom pas in een later verslag aan de orde. Een goed voorbeeld hiervan zijn de Spaanse Mussen *Passer hispaniolensis* die in april 2009 opdoeken in de Eemshaven (Gr). Het is nog steeds niet duidelijk hoeveel exemplaren er toen zaten (vooral door de aanwezigheid van vrouwelijke vogels) en wanneer de laatste waarneming is gedaan. Daarom is dit geval nog in roulatie.

Figuur 1: Aantal vastgestelde soorten in Nederland van 2000 tot en met 2009. De horizontale zwarte lijn geeft het gemiddelde aantal soorten per jaar in deze periode aan. *Number of bird species recorded in The Netherlands in 2000-2009. The horizontal line indicates the mean number in this period.*

MATE VAN DETAIL

Het jaarverslag zoals gepubliceerd in Dutch Birding is zeer gedetailleerd. Voor elk geval worden datum, locatie, gemeente, provincie, aantal vogels en details over leeftijd en geslacht (mits herkenbaar) genoemd. Ook het type geval (vangst of zichtwaarneming) en de bewijsvoering (denk aan foto's, video-opnames en geluidsopnames) wordt per geval vermeld. Als er informatie is gepubliceerd in landelijke bladen worden de relevante referenties opgenomen. Bij vondsten wordt ook de plaats vermeld waar de opgezette vogel of balg wordt bewaard. Gevallen blijven nooit anoniem; de ontdekker en anderen die betrokken waren bij de vondst of determinatie worden genoemd. Met deze mate van nauwkeurigheid kan feitelijke informatie in de toekomst altijd worden nagetrokken of gecontroleerd. In uitzonderlijke situaties, bijvoorbeeld bij broedgevallen van zeldzame soorten zoals de Ruigpootuil *Aegolius funereus* in Noord-Nederland, kan er voor worden gekozen om de waarnemingslocatie en de waarnemers niet specifiek te noemen. Deze gegevens zijn echter wel aanwezig in het CDNA-archief.

SAMENSTELLING CDNA

De CDNA beoordeelt waarnemingen van zeldzame vogelsoorten in Nederland. Zeldzaam is natuurlijk een relatief begrip, maar globaal beoordeelt de commissie waarnemingen van alle soorten die gemiddeld (gerekend vanaf 1980) minder dan twee maal per jaar wordt vastgesteld. Een complete lijst is te vinden in het 'Handboek CDNA', dat is te vinden op <http://www.dutchbirding.nl/content/cdna/handboek.pdf>. De CDNA bestaat uit acht stemmende leden. De volgende leden stemden mee voor de gevallen in het jaaroverzicht van 2009: Rob S.A. van Bemmelen, Ruud E. Brouwer, Dick Groenendijk (voorzitter), Frank Neijts, Arjan Ovaa, Willem van Rijswijk (secretaris), Roy Slaterus, Laurens B. Steijn en Arend Wassink. Max Berlijn is als niet-stemmend lid verbonden aan de commissie, verzamelt gevallen en maakt ze klaar voor beoorde-

ling. Voor het insturen van een waarneming van een zeldzame vogel kan gebruik worden gemaakt van formulieren die beschikbaar zijn op de website van Dutch Birding (www.dutchbirding.nl) of op www.waarneming.nl.

Gevallen kunnen opgestuurd worden per e-mail (cdna@dutchbirding.nl), maar ook per post (CDNA, Duinlustparkweg 98A, 2082 EG Santpoort-Zuid). Op de website van Dutch Birding wordt maandelijks de status van gevallen in roulatie bijgehouden.

Harvey van Diek

Rotszwaluw in Maastricht op 2 december 2009. *Eurasian Crag Martin in Maastricht on 2 December 2009.*

Tabel 1. Getalsmatig overzicht van alle soorten die in het CDNA-jaarverslag over 2009 zijn behandeld (Ovaa *et al.* 2010) met daarin aantallen aan-
vaarde individuen in 2009 en in eerdere perioden. *Records (number of individuals) reviewed by the Dutch rarities committee in 2009 and in earlier periods.*

soort <i>species</i>		2009	1980-2008	1800-1980
Ross' Gans	<i>Anser rossii</i>	5	6	0
Groenlandse Kolgans	<i>Anser albifrons flavirostris</i>	1	66	14
Ringsnaveleend	<i>Aythya collaris</i>	1	25	5
Kleine Topper	<i>Aythya affinis</i>	2	6	0
Brilzee-eend	<i>Melanitta perspicillata</i>	1	21	3
Buffelkopeend	<i>Bucephala albeola</i>	0	1	0
Amerikaanse Smient	<i>Anas americana</i>	3	52	5
Amerikaanse Wintertaling	<i>Anas carolinensis</i>	3	43	6
Grote Pijlstormvogel	<i>Puffinus gravis</i>	1	7	9
Grote Aalscholver	<i>Phalacrocorax carbo carbo</i>	*	35	7
Groene Reiger	<i>Butorides virescens</i>	0	1	0
Ralreiger	<i>Ardeola ralloides</i>	3	50	25**
Grijze Wouw	<i>Elanus caeruleus</i>	1	2	1
Aasgier	<i>Neophron percnopterus</i>	1	1	0
Slangenarend	<i>Circaetus gallicus</i>	3	43	3
Steppekiekendief	<i>Circus macrourus</i>	8	34	5
Arendbuizerd	<i>Buteo rufinus</i>	0	5	1
Bastaardarend	<i>Aquila clanga</i>	1	12	15
Klein Waterhoen	<i>Porzana parva</i>	1	13	36
Vorkstaartplevier	<i>Glareola pratincola</i>	1	17	5
Steppevorkstaartplevier	<i>Glareola nordmanni</i>	1	24	12
Kaspische Plevier	<i>Charadrius asiaticus</i>	1	0	0
Amerikaanse Goudplevier	<i>Pluvialis dominica</i>	3	25	1
Aziatische Goudplevier	<i>Pluvialis fulva</i>	3	28	9
kleine goudplevier	<i>Pluvialis dominica/fulva</i>	1	4	0
Taigastrandloper	<i>Calidris subminuta</i>	1	0	0
Bonapartes Strandloper	<i>Calidris fuscicollis</i>	2	34	1
Breedbekstrandloper	<i>Limicola falcinellus</i>	*	91	23
Blonde Ruiter	<i>Tryngites ruficollis</i>	6	39	6
Poelsnip	<i>Gallinago media</i>	1	32	*
Grote Grijze Snip	<i>Limnodromus scolopaceus</i>	1	21	0
Terekruiter	<i>Xenus cinereus</i>	3	43	1
Kleine Geelpootruiter	<i>Tringa flavipes</i>	1	20	2
Poelruiter	<i>Tringa stagnatilis</i>	*	105	53
Grote Franjepoot	<i>Phalaropus tricolor</i>	0	16	6
Ross' Meeuw	<i>Rhodostethia rosea</i>	0	14	1
Baltische Mantelmeeuw	<i>Larus fuscus fuscus</i>	1	7	0
Dougalls Stern	<i>Sterna dougallii</i>	1	27	3
Witte Kerkuil	<i>Tyto alba alba</i>	1	3	3
Sneeuwuil	<i>Bubo scandiacus</i>	0	9	7
Dwerguil	<i>Glaucidium passerinum</i>	0	5	0
Ruigpootuil	<i>Aegolius funereus</i>	5	20	34
Alpengierzwaluw	<i>Apus melba</i>	1	39	7
Kortteenleeuwerik	<i>Calandrella brachydactyla</i>	1	37	3
Rotszwaluw	<i>Ptyonoprogne rupestris</i>	1	6	0
Grauwe Fitis	<i>Phylloscopus trochiloides</i>	2	45	6
Humes Bladkoning	<i>Phylloscopus humei</i>	1	34	2
Raddes Boszanger	<i>Phylloscopus schwarzi</i>	1	20	1
Bruine Boszanger	<i>Phylloscopus fuscatus</i>	1	56	3
Siberische Tjiftjaf	<i>Phylloscopus collybita tristis</i>	2	32	*
Iberische Tjiftjaf	<i>Phylloscopus ibericus</i>	1	20	2
Siberische Sprinkhaanzanger	<i>Locustella certhiola</i>	2	6	0
Krekelzanger	<i>Locustella fluviatilis</i>	2	47	6
Kleine Spotvogel	<i>Iduna caligata</i>	1	14	0
Veldrietzanger	<i>Acrocephalus agricola</i>	2	25	1
Struikrietzanger	<i>Acrocephalus dumetorum</i>	1	9	0

Tabel 1 (vervolg) Getalsmatig overzicht van alle aanvaarde individuen in 2009, met overzicht van aantallen aanvaarde gevallen in eerdere perioden. Records (total no. of individuals) accepted by the CDNA in 2009 and in earlier periods.

soort <i>species</i>		2009	1980-2008	1800-1980
Zwartkeelijster	<i>Turdus atrogularis</i>	1	6	0
Noordse Nachttegaal	<i>Luscinia luscinia</i>	2	62	7
Roodsterblauwborst	<i>Luscinia svecica svecica</i>	0	48	24
Blauwstaart	<i>Tarsiger cyanurus</i>	1	7	1
Aziatische Roodborsttapuit	<i>Saxicola maurus</i>	0	27	9
Izabeltapuit	<i>Oenanthe isabellina</i>	1	5	0
Bonte Tapuit	<i>Oenanthe pleschanka</i>	1	13	0
Woestijntapuit	<i>Oenanthe deserti</i>	1	22	1
Rode Rotslijster	<i>Monticola saxatilis</i>	1	8	1
Alpenheggenmus	<i>Prunella collaris</i>	3	5	0
Spaanse Mus	<i>Passer hispaniolensis</i>	2	2	0
Citroenkwikstaart	<i>Motacilla citreola</i>	3	20	0
Siberische Boompieper	<i>Anthus hodgsoni</i>	0	21	0
Grote Kruisbek	<i>Loxia pytyopsittacus</i>	1	610	15
Bosgors	<i>Emberiza rustica</i>	*	67	14
Baltimoretroepiaal	<i>Icterus galbula</i>	1	1	0

* Gevallen van dit taxon werden in de betreffende periode niet beoordeeld. Records of this taxon were not considered by the CDNA in this period.
 ** sinds 1866

NIEUW VOOR NEDERLAND

Het jaarverslag over 2009 behandelt 192 gevallen, waarvan er 136 (71%) werden aanvaard en 56 (29%) niet aanvaard. Tabel 1 geeft een overzicht van alle aanvaarde individuen per behandeld taxon in 2009 en in eerdere perioden. In totaal werden in 2009 minstens 359 vogelsoorten in Nederland vastgesteld (figuur 1). Dat is iets minder dan het gemiddelde van 362 soorten per jaar over de laatste tien jaar. Twee soorten waren nieuw voor Nederland, waarmee het totale aantal hier vastgestelde soorten tot en met 2009 498 bedraagt. Deze nieuwe soorten waren Kaspische Plevier *Charadrius asiaticus* en Taigastrandloper *Calidris subminuta*. De eerste verbleef van 17 tot 20 oktober op de zuidpunt van Texel (NH) en werd gevonden door een vogelaar die daar op zoek was naar een van de daar ook verblijvende Amerikaanse Goudplevieren *Pluvialis dominica* (Morel & Ebels 2010). Geregeld konden beide zeldzaamheden in hetzelfde kijkerbeeld worden waargenomen. De Kaspische Plevier werd in de middag van 20 oktober voor het laatst gezien toen hij hoog en roepend in zuidelijke richting wegvloog. In Noordwest-Europa is de Kaspische Plevier een grote zeldzaamheid. De vogel van Texel was pas het tiende geval voor deze regio en daarom was het des te opmerkelijker dat op 20 en 21 oktober ook een vogel in hetzelfde kleed (namelijk eerste winter) in Noorwegen verbleef. De Taigastrandloper is in Noordwest-Europa nog een slag zeldzamer. De vogel die ontdekt werd in de uiterwaarden bij Zwolle (Ov) bleek pas het zesde geval voor Noordwest-Europa (Bot *et al.* 2010). De vogel werd gevonden op 22 oktober en bleef tot 29 oktober. Vanwege zijn grote zeldzaamheid en

het relatief lange verblijf trok de vogel honderden bezoekers uit België, Denemarken, Duitsland, Engeland, Frankrijk en natuurlijk Nederland.

NOG EEN NIEUWE SOORT?

Voor veel waarnemers zal het begin van het jaar 2010 nog in de ornithologische herinnering voortleven vanwege het verblijf van een Oosterse Tortel *Streptopelia orientalis* in Warga (Ebels *et al.* 2010). Achteraf bleek dat meerdere bewoners van dit Friese dorp de vogel al in 2009 in hun tuin hadden gezien. Op dit moment wordt nog onderzocht of de bewijsvoering daarvoor voldoende is. Indien correct, dan is met terugwerkende kracht de Oosterse Tortel ook een nieuwe soort voor Nederland in het kalenderjaar 2009.

In het jaarverslag van 2009 is ook melding gemaakt van het afwijzen van de enige Grote Tafeleend *Aythya valisineria* die in Nederland was vastgesteld. Het ging hier om de vogel die voor het eerst gezien werd op 9 januari 2003 in het Noordhollands Duinreservaat bij Castricum (NH). De vogel werd vervolgens tot eind 2009 vrijwel iedere winter vastgesteld, meestal op het Hoefijzermeer. Vijf jaar (!) na de ontdekking werd duidelijk dat hij een metalen vleugelclip aan de linker-vleugel droeg. Ondanks intensieve naspeuringen is de herkomst van deze vleugelclip niet met zekerheid achterhaald. Het kan gaan om een clip die is aangebracht door een onderzoeker, waarbij het plastic gedeelte met een in het veld afleesbare code verloren is gegaan. De CDNA was echter niet in staat een onderzoeksproject aan wilde Grote Tafeleenden te vinden, waarbij zulke clips worden gebruikt. Het is ook

Harvey van Diek

De Oosterse Tortel die in januari in Warga werd ontdekt (hier gefotografeerd op 24 januari 2010) was in 2010 een nieuwe soort voor Nederland, maar er wordt nog onderzocht of de soort ook in 2009 al aanwezig was. *A Oriental Turtle Dove discovered in Warga January 2010 was probably already present in 2009 (to be confirmed).*

mogelijk dat een clip door een watervogelhouder is aangebracht, hoewel ook hiervoor geen bewijzen konden worden gevonden. Dit type clips wordt namelijk niet gebruikt bij waterwild. De onzekerheid over de herkomst van de clip en het feit dat de vogel in ieder geval in mensenhanden is geweest, heeft de CDNA doen besluiten om het geval op dit moment af te wijzen. Mocht er informatie boven tafel komen die zekerheid geeft dat de vleugelclip is aangebracht door onderzoekers, dan zal de CDNA het geval heroverwegen.

MEER BIJZONDERHEDEN

Het jaar 2009 kende vele bijzondere waarnemingen en het is onmogelijk om deze allemaal te noemen. Een paar waarnemingen viel echter extra op. De tweede Aasgier *Neophron percnopterus* voor Nederland verbleef op 25 april korte tijd op Wieringen (NH), maar werd verjaagd door knallende apparatuur die bedoeld was om ganzen te verjagen, voordat andere vogelaars hem konden zien (Visscher 2009). Een bijzonderheid die wél veel belangstelling kreeg was de tweede Baltimoretroepiaal *Icterus galbula* voor Nederland, die in een

woonwijk in Alkmaar (NH) verblijf hield vanaf begin december 2009 tot in april 2010 (zie foto blz. 26). Het ging om een eerste winter mannetje dat tuinen met goed gevulde voederplanken bezocht. Pas begin januari 2010 werd de aanwezigheid van deze Amerikaanse vogel bekend doordat bewoners foto's van de voor hun onbekende vogel naar Vogelbescherming stuurden (Argeloo 2010). Verder bleek 2009 een goed jaar voor soorten zoals Ross' Gans *Anser rossii* met vijf verschillende vogels (waaronder een tot de verbeelding sprekend groepje van vier vanaf eind september tot ver in oktober op Texel), Blonde Ruiter *Tryngites ruficollis* met zes gevallen en Steppekiekendief *Circus macrourus* met acht (tabel 1). Daarnaast werden er relatief veel gevallen vastgesteld van Amerikaanse Goudplevier, Aziatische Goudplevier (*Pluvialis fulva*) en Citroenkwikstaart (*Motacilla citreola*; ieder drie).

NIEUWE TECHNIEKEN

Met behulp van nieuwe technieken werd nog een andere bijzonderheid in Nederland vastgesteld. Bij veel vogelaars is de Bastaardarend *Aquila clanga* met de bijnaam Tönn inmid-

dels een bekende vogel. Doordat deze vogel is uitgerust met een GPS-zender kunnen zijn vliegbewegingen via een website (www.looduskalender.ee/en/node/2402) nauwkeurig worden gevolgd. De vogel is in augustus 2008 gevangen en geringd en bleek in het najaar van 2008 via Duitsland en Frankrijk naar zijn overwinteringsgebied in Spanje te vliegen. Op de terugweg in het voorjaar van 2009 heeft hij overnacht in de omgeving van Delden (Ov; Reeber *et al.* 2009). Vanaf ca. 16.30 uur in de namiddag van 24 april tot ca. 09.00 uur de volgende ochtend bivakkeerde hij op Nederlands grondgebied. Het unieke aan deze waarneming is dat de vogel in Nederland door geen enkele vogelwaarnemer is gezien en is daarmee de eerste zeldzame vogel die op basis van slechts GPS-gegevens door de CDNA is geaccepteerd.

DANKWOORD

Jan van der Laan wordt bedankt voor zijn bijdrage in het samenstellen van figuur 1.

Dick Groenendijk, Elzenstraat 14, 4043 PB Opheusden
 Arjan Ovaa, In de Molt 112, 6269 EJ Margraten
 Max Berlijn, Wilhelminastraat 9, 6285 AS Epen
 CDNA, Duinlustparkweg 98A, 2082 EG Santpoort-Zuid (cdna@dutchbirding.nl)

LITERATUUR

- Argeloo M. 2010. DB Actueel: Baltimoretroepiaal zorgt voor commotie in Alkmaar. Dutch Birding 32: 73-75.
 Bot M., E. Ebels & H. Pohlmann 2010. Taigastrandloper bij Zwolle in oktober 2009. Dutch Birding 32: 316-320.
 Ebels, E.B., G. Nijboer & P. de Vries 2010. Oosterse Tortel in Wergea in januari-februari 2010. Dutch Birding 32: 116-125.
 Morel T. & E. Ebels 2010. Kaspische Plevier op Texel in oktober 2009. Dutch Birding 32: 398-402.
 Ovaa, A., D. Groenendijk, M. Berlijn & CDNA 2010. Rare birds in the Netherlands in 2009. Dutch Birding 32: 363-383.
 Reeber S., M. Duquet & le CHN 2009. Tönn, un Aigle criard *Aquila clanga* sous haute surveillance. Ornithos 16: 326-331.
 Visscher F. 2009. DB Actueel: Aasgier kortstondig op Wieringen. Dutch Birding 31: 208-209.

Rare birds in The Netherlands in 2009

This contribution is a summary of the annual report of the Dutch rarities committee (CDNA) over the year 2009, published in Dutch Birding (Ovaa *et al.* 2010). In 2009, two new species were added to the Dutch avifaunal list: Caspian Plover *Charadrius asiaticus* and Long-toed Stint *Calidris subminuta*. A date extension of a record of Oriental Turtle Dove *Streptopelia*

orientalis in 2010 is still under consideration, and may represent a third addition. Other notable species recorded in 2009 were Egyptian Vulture *Neophron percnopterus* (2nd record), Baltimore Oriole *Icterus galbula* (2nd record), Ross's Goose *Anser rossii* (5 individuals), Buff-breasted Sandpiper *Tryngites ruficollis* (6) and Pallid Harrier *Circus macrourus* (8).